

Пропедевтичний курс «Вступ до історії» (35 годин)

5 клас

Курс історії в 5 класі має пропедевтичний (вступний) характер. Головними завданнями курсу є: а) формування уявлень і початкових знань учнів про історію як галузь людських знань, як науку, що має свій предмет вивчення і свої методи дослідження; б) розвиток у школярів/школярок інтересу до предмета та мотивації до його вивчення як передумови до формування низки загальних (уміння вчитися впродовж життя, обізнаність і самовираження у сфері культури тощо) і предметних (хронологічна, просторова, інформаційна тощо) компетентностей; в) формування первинних уявлень про структуру і зміст історії України як передумови до реалізації засобами навчання наскрізних, міжпредметних і предметних змістових ліній (громадянська відповідальність, культурна свідомість тощо). Програма надає вчителю широкі можливості для самостійного наповнення навчальної роботи змістом відповідно до національного та локального вимірів, залишає простір для самостійних дій щодо форм і методів навчальної роботи. За потреби вчитель /вчителька може змінити порядок розділів програми, використовувати як пряму, так і зворотну хронологію, планувати вивчення інших (не тільки визначених у програмі) історичних осіб, подій, пам'яток з акцентом на історії України.

Структура курсу:

Вступ. *ЩО ТАКЕ ІСТОРІЯ*

Тема 1. *ВІДЛІК ЧАСУ В ІСТОРІЇ*

Тема 2. *ДЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ ІСТОРІЯ*

Тема 3. *ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ*

Тема 4. *ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ПАМ'ЯТКАХ*

Тема 5. *ДОСЛІДНИКИ ІСТОРІЇ*

Тема 6. *УСЕ МАЄ МИНУЛЕ*

Пропедевтичний курс «Вступ до історії»

(35 годин – 1 год/тиж.)

5 клас

№ уроку	№	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Дата
Результати навчально-пізнавальної діяльності Розумію: <ul style="list-style-type: none">– значення термінів «історія» й «історик»;– мотиви інтересу (звернення) людини до минулого;– взаємопов'язаність минулого, теперішнього і майбутнього;– завдання історії як шкільного предмета. Умію: <ul style="list-style-type: none">– використовувати термін «історія» в різних значеннях (як оповідь, як досвід, як живу пам'ять про життя людей у минулому, як науку); вправно користуватися підручником.			
1	1	Вступ. ЩО ТАКЕ ІСТОРІЯ Що таке минуле, сучасне і майбутнє. Багатоманітність історії. Історія як наука та навчальний предмет. Історія України – складова європейської історії. Підручник з історії.	

Тема 1. ВІДЛІК ЧАСУ В ІСТОРІЇ

Результати навчально-пізнавальної діяльності

Знаю:

- назви і хронологічні межі періодів європейської історії за культурними епохами: Первісне суспільство, Античність, Середні віки, Новий час.

Розумію:

- відмінність між календарним та історичним часом;
- умовний характер прийнятих для вимірювання часу одиниць;
- поняття «історична хронологія», «ера», «період (епоха)», «тисячоліття», «століття», «хронологічна таблиця»;
- необхідність встановлення хронологічної послідовності подій;

Умію:

- співвіднести рік – століття – тисячоліття;
- визначити тривалість історичної події;
- побудувати шкалу історичного часу і встановити за її допомогою хронологічну послідовність подій;

створити і заповнити хронологічну таблицю.

Орієнтовний перелік важливих фактів (явищ) історії України для роботи зі шкалою часу:

Київська держава (княжа Русь-Україна. IX–XIII ст.); Королівство Руське (Галицько-Волинська держава. XIII – середина XIV ст.); Козацька республіка / Військо Запорозьке / Гетьманщина (середина XVI – XVIII ст.); творення нової України, держава Україна (XIX–XX ст.).

Події історії рідного краю (на вибір учителя /учительки).

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт:

- співвіднести рік – століття – тисячоліття;
- встановити тривалість історичної події;
- розмістити події на шкалі часу, у хронологічній таблиці;
- встановити хронологічну послідовність подій (за допомогою шкали часу, хронологічної таблиці);

розв'язати історичну задачу на обчислення часу.

2	2	Календарний та історичний час. Підрахунок історичного часу.	
3	3	Культурні епохи європейської історії (Первісне суспільство, Античність, Середні віки, Новий час).	
4	4	Історія України на шкалі часу.	
5	5	Практичне заняття . Відлік часу в історії, робота зі шкалою часу.	
6	6	Узагальнення	

Тема 2. ДЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ ІСТОРІЯ

Результати навчально-пізнавальної діяльності

Знаю:

- як описати і показати на карті: а) кордони та столиці: Київської держави, Королівства Руського (Галицько-Волинської держави), Козацької республіки / Війська Запорозького / Гетьманщини, сучасної України; б) територіальні межі окремих історико-географічних регіонів України; в) територіальне розташування рідного міста/селища/села.

Розумію:

- територію як місце, де відбувалися (розгорталися в часі) історичні події;
- поняття «історична карта», «контурна карта»; «історико-географічний регіон», «державний кордон»;
- відмінність між географічною (фізичною) та історичною картами;
- як природні умови можуть впливати на життя людей (на прикладі окремих історико-географічних регіонів України);

- як історики визначають: а) територіальні межі (кордони) Київської держави, Королівства Руського (Галицько-Волинської держави), Козацької республіки / Війська Запорозького / Гетьманщини; б) історико-географічних регіонів України; в) межі населених пунктів (міст, селищ і сіл);
- як читати історичну карту за її легендою.

Умію:

- скласти розповідь за історичною картою;
 - визначити географічне розташування й природні умови названих учителем історико-географічних регіонів;
- позначити і надписати на контурній карті названі вчителем історико-географічні регіони, територію рідного краю, рідне місто/селище/село.

Історико-географічні регіони України для роботи з картою:

Середнє Подніпров'я, Чернігово-Сіверщина, Галичина, Волинь, Поділля, Буковина, Закарпаття, Донщина, Слобожанщина, Північне Причорномор'я, інші.

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт:

- визначити просторове (територіальне) розташування історико-географічного регіону;
- охарактеризувати (за картою) природні умови для вказаних учителем історико-географічних регіонів;

позначити і надписати на контурній карті вказані учителем історико-географічні регіони, територію рідного краю, рідне місто/селище/село.

Міжпредметні зв'язки: 5 клас. Природознавство. Розділ: Земля – планета Сонячної системи.

Тема: Людина на планеті Земля (Учень /учениця розуміє людину як частину природи.

Зв'язок людини з природою. Зміни в природі, що виникають унаслідок природних чинників і діяльності людини).

7	1	Географічний та історичний простір. Робота з історичною картою.	
8	2	Україна на картах (мапах) упродовж історії. Територіальні межі (кордони) Київської держави, Королівства Руського (Галицько-Волинської держави).	
9	3	Територіальні межі (кордони) Козацької республіки / Війська Запорозького / Гетьманщини та їх зміни.	
10	4	Терени творення нової України. Держава Україна та її сусіди.	
11	5	Історико-географічні регіони України та їх особливості (<i>на вибір учителя /учительки, оглядово</i>).	
12	6	Територіальне розташування та історичне походження рідного міста/села. Практичне заняття Позначення і надписування на контурній карті історико-географічних регіонів, територію рідного краю.	
13	7	Узагальнення	

Тема 3. ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ

Результати навчально-пізнавальної діяльності

Знаю:

- різновиди історичних джерел (наводжу приклади);

Розумію:

- історичне джерело як усе те, що було створене в минулому людьми і збереглося;
- як історики довідуються про минулі часи на основі археологічних розкопок, писемних, речових і усних джерел та як працюють із джерелами;
- які способи для виявлення, дослідження і збереження історичних джерел використовують сучасні історики;
- відмінність між минулою дійсністю та джерельними відомостями про неї: як обставини життя, погляди і бажання людей можуть впливати на зміст історичних джерел;
- як і де зберігають історичні джерела (музей, архів, бібліотека, історико-архітектурний заповідник);

- поняття: а) «речове джерело», «археологія», «експонат»; б) «писемне джерело», «піктографічне (малюнкове) письмо», «ієрогліфічне письмо», «абеткове письмо», «літопис»; в) «усне джерело», «міф», «легенда», «прислів'я»; в) «музей», «архів».

Умію:

- розрізнити історичні джерела за видами;
- поставити запитання до змісту історичних джерел;
- визначити час і місцевість, де були створені вказані учителем джерела з історії України; розпізнати відомості про осіб і події та судження про них.

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт:

- згрупувати надані учителем історичні джерела за різновидами, часом і територією створення;
- добрати інформацію про минуле з візуальних джерел (сімейного фотоальбому, зображень пам'яток історії тощо, *на розсуд учителя /вчительки*);

висловити враження (усно або письмово) від екскурсії до місцевого історичного (краєзнавчого) музею або архіву.

Міжпредметні зв'язки: 5 клас. Українська література. Розділ: Світ фантазії та мудрості. Тема: Міфи і легенди давніх українців. Народні перекази (Учень /учениця розуміє роль і місце реального та фантастичного в житті, міфи як первісні уявлення про всесвіт і людину, реальні та фантастичні елементи людської поведінки); 5 клас. Українська мова. Розділ: Відомості із синтаксису та пунктуації. Тема: Речення, його граматична основа (Учень /учениця складає твір-роздум за колективно складеним планом у художньому стилі (орієнтовні теми: «Чому необхідно знати історію свого народу», «Чого не можна купити за гроші»).

14	1	Історичні джерела та їх різновиди. Виявлення та збереження історичних джерел. Потреба залучення різних джерел для відображення повноти історії.	
15	2	Робота з історичними джерелами. Залучення різних джерел для достовірного відображення минулого. Критичне ставлення до джерельних відомостей.	
16	3	Місця, де зберігають історичні джерела.	
17	4	Практичне заняття Інформація про минуле з візуальних джерел(сімейного фотоальбому, зображень пам'яток історії тощо)	
18	5	Узагальнення	

Тема 4. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ПАМ'ЯТКАХ

Результати навчально-пізнавальної діяльності Знаю:

- 988 р. – хрещення Русі;
- 1253 р. – коронація Данила Галицького;
- 1648 р. – початок визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького. Утворення Української козацької держави;
- 1917–1921 рр. – Українська революція. Формування національної державності;
- 1932–1933 рр. – Голодомор як геноцид українського народу;
- 1939–1945 рр. – трагедії й звияги українського народу в роки Другої світової війни;
- 24 серпня 1991 р. – Акт проголошення незалежності України;
- 28 серпня 1996 р. – ухвалення Конституції України;
- 2013–2014 рр. – Революція Гідності.

Розумію:

- пам'ятку історії як скарб, гордість і надбання народу;
- поняття «історична пам'ять», «пам'ятка історії», «пам'ятник», «права людини і громадянина», «конституція»;
- як і навіщо турбуватися про пам'ятки історії рідного краю.

Умію:

- розпізнати історичні пам'ятки і пам'ятники;
- описати пам'ятку історії;
- показати на карті місцевість, де розташовані вказані вчителем пам'ятки історії України; визначити епоху, в яку вони виникли;
- відшукати (у бібліотеці, за допомогою електронних ресурсів) і впорядкувати (поставити запитання, скласти план) інформацію про пам'ятки і пам'ятники, що встановлені в Україні, у рідному краї;
- розповісти про події, життєвий шлях осіб, яким зведено пам'ятники;

– наводити приклади порушення прав людини у минулому;
розпізнати символічний зміст пам'ятників.

Орієнтовний перелік пам'яток і пам'ятників України для навчальної роботи:

пам'ятники Володимиру Великому і княгині Ользі (м. Київ), Софійський собор (м. Київ), пам'ятник королеві Данилу (м. Львів), резиденція Богдана Хмельницького (м. Чигирин), пам'ятник Богдану Хмельницькому (м. Київ), ханський палац (м. Бахчисарай), пам'ятник Михайлові Грушевському (м. Київ), пам'ятник Героям Крут (Чернігівська обл.), Меморіал воїнам УГА (Личаківський цвинтар у Львові), Національний музей «Меморіал пам'яті жертв Голодомору в Україні» (м. Київ), меморіальний простір у Бабиному Яру (м. Київ), монумент «Батьківщина-мати» і Національний музей історії України у Другій світовій війні (м. Київ), монумент Незалежності (м. Київ), Меморіал Героям Небесної Сотні (м. Київ).

Пам'ятки історії й пам'ятники рідного краю (*на вибір учителя /учительки*). Це можуть бути замки і палаци, фортеці, храми і монастирі, вулиці й площі, парки і сади, заповідники тощо.

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт:

- згрупувати пам'ятки історії за періодами та історико-географічними регіонами;
- прочитати символіку пам'ятників історичним подіям і особам (*на вибір учителя*);
- розповісти (усно або письмово) про відвідану пам'ятку історії або пам'ятник, установлений у рідному краї (*на вибір учителя /учительки або учнів /учениць*);

проаналізувати витяги з правових пам'яток України (зокрема Конституції України) та поміркувати про їхню роль у захисті прав людини і громадянина.

19	1	Пам'ятки історії як джерело історико-культурної інформації. Пам'ятник як витвір мистецтва для увічнення пам'яті про подію або особу.	
20	2	Робота з візуальними і писемними джерелами, які зберігають пам'ять про історію України: а) князя Русь-Україна: Володимир і Данило Галицький;	
21	3	Робота з візуальними і писемними джерелами, які зберігають пам'ять про історію України: б) козацька Україна: Богдан Хмельницький;	
22	4	Робота з візуальними і писемними джерелами, які зберігають пам'ять про історію України: в) новітня Україна: на шляху до державної незалежності (Українська революція, Голодомор, Друга світова війна, проголошення незалежності України, ухвалення Конституції України, Революція Гідності).	
23	5	Практичне заняття Розповідь про пам'ятку історії або пам'ятник, установлений у рідному краї (на вибір)	
24	6	Узагальнення	

Тема 5. ДОСЛІДНИКИ ІСТОРІЇ

Результати навчально-пізнавальної діяльності

Знаю:

- імена руських і козацьких літописців, назви їхніх праць;
- імена українських істориків та назви головних їхніх досліджень.

Розумію:

- значення для людини пам'яті про власне минуле, минуле родини, народу;
- взаємопов'язаність історичних подій;
- правила, якими керуються історики в дослідницькій роботі;
- поняття «історичний факт», «історична особа», «історичний образ», «історичне дослідження».

Умію:

- відрізнити науково-популярний історичний текст від художнього;
 - підготувати повідомлення про історичний факт, спираючись на відомості з кількох джерел;
 - зіставити вибрані події з історії родини, рідного краю та України;
- пояснити своє ставлення до історичних фактів і осіб, подій власного життя.

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт:

- підготувати міні-дослідження з історії своєї родини, використовуючи відомості з різних доступних джерел;
 - зіставити й пов'язати вибрані факти з історії України, рідного краю і своєї родини;
- представити повідомлення з історії родини, підготувати презентацію родового дерева.

25	1	Головні цілі пізнання минулого. Фах історика. Що таке	
----	---	---	--

		історичний факт, історична особа, історичне дослідження.	
26	2	Історичні праці про Україну та їхні автори: а) руські літописи. «Повість минулих літ» літописця Нестора; б) козацькі літописи. Літопис Самійла Величка;	
27	3	Історичні праці про Україну та їхні автори: в) історичні праці XIX – початку XX ст. «Історія України-Руси» Михайла Грушевського.	
28	4	Дослідження з історії рідного краю (на вибір учителя /вчительки). Практична робота. Повідомлення з історії родини, презентація родового дерева. /Художні твори про минуле України (на вибір учителя /вчительки).	
29	5	Узагальнення	

Тема 6. УСЕ МАЄ МИНУЛЕ

Результати навчально-пізнавальної діяльності **Знаю:**

- 1632 р. – утворення Києво-Могилянської колегії;
- 1661 р. – заснування Львівського університету;
- 1805 р. – відкриття Харківського університету;
- 1834 р. – відкриття Київського університету (університету Святого Володимира);
- 1896 р. – перші сучасні Олімпійські ігри;
- 1960-і роки – початок комп'ютеризації.

Розумію:

- господарство (економіку) як виробництво необхідних для життя і розвитку суспільства речей і послуг, обмін ними, їх розподіл і використання;
- причини підвищення ролі міст у господарському й культурному житті суспільств;
- освіту як спосіб включення людини в суспільство відповідно до її здібностей і зусиль, а науку й мистецтво – як способи пізнання й відображення людиною світу й життя;
- гру як спосіб набуття досвіду, рівновартісного праці й навчання;
- поняття «натуральне господарство», «ринкове господарство», «місто», «епідемія», «університет», «дозвілля».

Умію:

- розпізнати явні зміни, яких упродовж історії зазнало життя в місті й селі;
- розпізнати явні зміни, які відбулися в історії у сфері освіти й науки;
- встановити окремі причини зростання тривалості життя людей упродовж останніх століть; висловити припущення про характер занять людей у майбутньому.

Орієнтовні завдання для практичних і творчих робіт:

на основі інформації від батьків (бабусь і дідусів, інших родичів), а також доступних писемних і речових джерел: а) порівняти ігри на дозвіллі (й іграшки) батьків і власні; б) підготувати повідомлення (міні-проект) про одяг людини в минулому; в) підготувати повідомлення (міні-проект) про харчування людей у минулому; г) скласти розповідь про родинні традиції та свята.

Міжпредметні зв'язки: 5 клас. Інформатика. Розділ: Мережеві технології та Інтернет. Тема: Пошук відомостей у мережі Інтернет. Безпечне користування Інтернетом (Учень /учениця критично оцінює відомості, отримані з мережі Інтернет); 5 клас. Англійська мова. Теми: Я, моя родина, мої друзі.

Подорож. Рідне місто/село (Учень /учениця висловлює судження про свої родинні зв'язки, професії батьків, друзів, основні історичні та культурні відомості про Україну та Велику Британію).

30	1	Праця і господарство: колись і сьогодні. Традиційні заняття українців. Від натурального до ринкового господарства. Застосування досягнень науки й техніки у виробництві та його наслідки.	
31	2	Практичне заняття. Місто та село. Заняття та умови життя населення в українських містах і селах у минулому і тепер.	
32	3	Наука та освіта. Школи й університети на українських теренах. Зростання ролі розумової праці.	
33	4	Турбота про здоров'я. Медицина. Аптеки. Спорт. Як колись проводили вільний час.	
34	5	Узагальнення	
35		Узагальнення до курсу	